

Evaluatie jeugdsport wedstrijdzwemmen

Rapportage voor KNZB, verenigingen, trainers/coaches, officials, ouders en betrokkenen

Kernboodschap

De pedagogische uitgangspunten van de jeugdsportvisie worden breed gedragen.

De belangrijkste opgave ligt niet in het fundamenteel herzien van de visie, maar in het scherper, concreter en werkbaarder vertalen van de jeugdsportvisie naar herkenbare wedstrijdswemmen.

Plezier, veiligheid en ontwikkeling moet expliciet worden verbonden met competitie, persoonlijke verbetering, duidelijke regels, feedback en passend aanbod voor verschillende niveaus.

Samenvatting

De landelijke enquête is 554 keer ingevuld. Voor de analyse is op rolniveau gekeken naar ouders, trainers/coaches, officials en organisatoren. Respondenten konden meerdere rollen vervullen en tellen in dat geval binnen elke relevante rol mee. Daardoor ontstaat een beeld vanuit de verschillende posities in de zwemwereld, niet alleen vanuit unieke personen.

De aanvullende gesprekken en observaties met trainers en kinderen versterken het beeld uit de enquête. Kinderen geven veelal aan wedstrijden leuk te vinden, maar noemen ook competitie, tijden, persoonlijke records, winnen, medailles en samen met vrienden zwemmen als belangrijke onderdelen van hun beleving. Trainers onderschrijven de bedoeling van de visie, maar vragen om meer balans tussen pedagogische veiligheid, uitdaging, duidelijke feedback en herkenbare wedstrijd sport.

De evaluatie laat een consistent beeld zien. De jeugdsportvisie wordt op waarden breed gesteund: plezier, sociale veiligheid, positieve begeleiding en ruimte om fouten te maken worden door alle groepen belangrijk gevonden. Tegelijkertijd wordt het draagvlak kwetsbaar wanneer de visie in de praktijk wordt ervaren als een verschuiving weg van competitie, prestatie, regels en leren omgaan met winnen en verliezen.

Conclusie

De KNZB hoeft de pedagogische basis van de jeugdsportvisie niet fundamenteel te herzien. De doorontwikkeling moet vooral gericht zijn op de implementatie: duidelijke wedstrijdformats, betere differentiatie, een werkbaar feedback- en diskwalificatiesysteem, kortere wedstrijdprogramma's en meer zichtbare betrokkenheid van het veld.

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
1 Doel van de evaluatie	4
2 Aanpak van het onderzoek	5
2.1 Kwantitatieve enquête	5
2.2 Kwalitatieve enquête	5
2.3 Panelgesprekken	5
3 Beleving van de jeugdsportvisie	7
3.1 Visie en open antwoorden	7
4. Vertaling naar reglementen, jeugdbeleid en wedstrijd aanbod	9
4.1 Herkenbare wedstrijd sport	9
4.2 Passend aanbod: niet één systeem voor alle kinderen	10
4.3 Regels, feedback en diskwalificaties	10
5 Ervaring in de wedstrijd praktijk	11
5.1 Wat draagt bij aan positieve wedstrijd beleving?	11
5.2 Wat vraagt aandacht?	12
6 Aanvullende praktijktoets: kinderen en trainers	12
7 Doorontwikkeling en implementatie	14
8 Conclusie	15
9 Advies	16
10 Slotbeschouwing	18

1 Doel van de evaluatie

De evaluatie is opgezet om inzicht te hebben in de huidige stand van zaken met betrekking tot het vernieuwde onder de 10-jeugdwedstrijdbeleid in de zwemwereld. De analyse focust zich op vier samenhangende niveaus:

1. Uitgangspunten van de jeugdsportvisie
2. Vertaling van die visie naar reglementen, jeugdbeleid en wedstrijd aanbod
3. Ervaring van wedstrijden in de praktijk
4. Behoeftte aan verdere ontwikkeling, ondersteuning en verbetering.

2 Aanpak van het onderzoek

De evaluatie heeft op verschillende manieren plaats gevonden. Er is gebruik gemaakt van een kwantitatieve enquête, een kwalitatieve observatie en een drietal panelgesprekken.

2.1 Kwantitatieve enquête

De kwantitatieve enquête is online gedeeld, via social media, nieuwsbrieven, emailflow, QR-codes op wedstrijden en persoonlijke benadering. Dit maakt dat deze 554 keer is ingevuld. Voor deze analyse zijn 531 respondentregels meegenomen. De antwoorden van kinderen zijn buiten beschouwing gelaten, omdat deze groep te klein is om betrouwbaar te analyseren. De analyse richt zich op vier groepen: ouders, trainers/coaches, officials en organisatoren. Omdat respondenten meerdere rollen kunnen hebben, is gekozen voor analyse op rolniveau. Hierdoor kan iemand met meerdere rollen meetellen binnen iedere rol die hij of zij vervult. In totaal gaat dit om 783 rolrespondenten.

Groep	Aantal rolrespondenten
Ouders	318
Trainers/coaches	205
Officials	197
Organisatoren	63
Totaal	783

2.2 Kwalitatieve enquête

In de periode november tot en met april zijn er een twaalfstal wedstrijden bezocht met betrekking tot het onderdeel 12 circuit. Tijdens deze wedstrijden zijn naast officials, trainers en ouders vooral de kinderen zelf bevraagd, waardoor er 69 kwalitatieve gesprekken met kinderen gevoerd zijn. Daarnaast zijn er 8 officials gesproken tijdens deze enquête en 7 trainers. Ouders zijn voornamelijk informeel gesproken, en niet volgens de leidraad van het onderzoek. Dit is gedaan door bureaumedewerkers, taakgroepleden en leden van de begeleidingsgroep.

2.3 Panelgesprekken

Het jeugdsportinnovatiecentrum heeft een drietal panelgesprekken gevoerd met in totaal zestien verschillende personen uit het werkveld. Dit is zonder bureaumedewerkers geweest om een onafhankelijk beeld te kunnen vormen.

Deze uitkomsten samen leggen de basis voor analyse.

3 Beleving van de jeugdsportvisie

Kernboodschap

De pedagogische uitgangspunten worden breed onderschreven. De spanning ontstaat vooral wanneer ontwikkeling en plezier worden beleefd als tegenstelling tot competitie, prestatie en wedstrijdbeleving.

De gesloten vragen laten zien dat het fundament van de visie stevig is. Vooral sociale veiligheid, de rol van trainers en begeleiders, plezier, positieve feedback en ruimte om fouten te maken worden breed ondersteund.

Uitgangspunt	Positief beoordeeld
Trainers en begeleiders spelen een belangrijke rol in een positief sportklimaat	98%
Een sociaal veilige sportomgeving is essentieel	97%
Plezier is een belangrijke motivatie voor kinderen	95%
Kinderen moeten ruimte krijgen om fouten te maken en daarvan te leren	92%
Positieve feedback en motivatie zijn belangrijk	90%

Twee stellingen laten meer verdeeldheid zien. De stelling dat ontwikkeling en leren belangrijker zijn dan winnen op jonge leeftijd wordt duidelijk minder breed gedragen. Ook het uitgangspunt dat het aanbod moet worden ingericht vanuit het perspectief en de belevingswereld van het kind roept meer twijfel op. Dit wijst niet op afwijzing van kindgericht sporten (het merendeel beoordeelt ook deze stellingen als positief), maar op onduidelijkheid over wat dit in wedstrijdsvport concreet betekent.

Stelling	Positief	Neutraal	Negatief
Ontwikkeling en leren zijn belangrijker dan winnen op jonge leeftijd	44%	23%	32%
Aanbod ingericht vanuit perspectief/belevingswereld van het kind	56%	24%	19%

3.1 Visie en open antwoorden

De open antwoorden bevestigen dat de visie zelf niet het grootste probleem is. Respondenten onderschrijven plezier, veiligheid en ontwikkeling, maar vinden dat deze waarden te vaak worden vertaald alsof competitie, tijden, regels en leren winnen of verliezen minder belangrijk zouden moeten worden.

Terugkerend thema's	Duiding
Competitie, prestatie en winnen/verliezen behouden	Wordt gezien als onderdeel van motivatie, plezier en leren, niet alleen als prestatiedruk.
Leren via regels, fouten, feedback en diskwalificaties	Respondenten willen fouten pedagogisch benutten, niet onzichtbaar maken.
Passend aanbod en niveauverschillen	Een uniforme aanpak sluit onvoldoende aan bij starters, gevorderden en fanatieke jeugd.
Balans en nuance	Veel reacties steunen de visie, maar waarschuwen voor doorschieten in de uitvoering.

Tussenconclusie

De visie moet sterker worden uitgelegd als ontwikkelingsgerichte wedstrijdswemmen: kinderen mogen plezier hebben, fouten maken en veilig leren, maar ook racen, doelen stellen, persoonlijke verbetering ervaren en leren omgaan met winnen en verliezen.

4. Vertaling naar reglementen, jeugdbeleid en wedstrijdaanbod

Kernboodschap

De vertaling naar reglementen en wedstrijdaanbod wordt duidelijk kritischer beoordeeld dan de visie zelf. De grootste knelpunten zijn herkenbare wedstrijdbeleving, passend aanbod voor verschillende niveaus, regels/D23, feedback en duidelijkheid.

De beoordeling van het huidige jeugdbeleid laat zien dat veilige en positieve randvoorwaarden deels worden herkend, maar dat de sportinhoudelijke vertaling naar leren, ontwikkeling en passend aanbod kritischer wordt beoordeeld.

Onderdeel jeugdbeleid	Positief	Neutraal	Negatief
Sociaal veilige sportomgeving	58%	36%	5%
Ruimte om fouten te maken	52%	27%	20%
Positieve en bekwame begeleiding	48%	37%	14%
Plezier	40%	40%	19%
Ontwikkeling en leren	32%	29%	38%
Passend aanbod voor verschillende niveaus	31%	31%	37%

Ook de duidelijkheid van het jeugdbeleid en de ervaren betrokkenheid bij de ontwikkeling ervan zijn belangrijke aandachtspunten. Slechts 27% beoordeelt het huidige jeugdbeleid als duidelijk. De ervaren betrokkenheid is nog lager: 25% positief en 48% negatief. Daarmee is er naast een inhoudelijke opgave ook een procesmatige opgave.

4.1 Herkenbare wedstrijd sport

Het meest consistente signaal is dat respondenten het wedstrijd karakter willen behouden of herstellen. Tijden, persoonlijke records, uitslagen, beloning, medailles en leren winnen/verliezen worden niet alleen gezien als prestatiedruk, maar ook als belangrijke onderdelen van motivatie en ontwikkeling.

“Zwimmers missen de beloning als in medaille of ander presentje. Het niet geven van prijzen aan degenen die goed zijn, zorgt ervoor dat ze hun motivatie verliezen”

4.2 Passend aanbod: niet één systeem voor alle kinderen

De evaluatie wijst op een duidelijk differentiatievraagstuk. Binnen O10/O12 bestaan grote verschillen in leeftijd, ervaring, motivatie en vaardigheidsniveau. Een kind dat net begint heeft iets anders nodig dan een kind dat al jaren zwemt en graag wordt uitgedaagd.

“Het instapniveau waarbij de regels minder streng worden toegepast zorgt dat kinderen al snel aan wedstrijden mee kunnen doen. Dat is fijn en goed voor het teamgevoel, ook beginners horen erbij”

“Kinderen die al beginnen op hun 6e zoeken op hun 8e/9e een andere uitdaging dan kinderen die pas net zijn gestart. Ieder kind wil op eigen niveau presteren”

4.3 Regels, feedback en diskwalificaties

De discussie over diskwalificaties gaat in de kern niet over streng straffen, maar over leren. Veel respondenten willen dat fouten zichtbaar worden gemaakt zodat trainers en kinderen ervan kunnen leren, zonder dat het kind direct een negatieve wedstrijdbeleving overhoudt. Een coachend systeem waarin fouten worden geregistreerd, de tijd blijft staan en de trainer gerichte feedback krijgt, komt naar voren als een breed verdedigbaar compromis.

“Het is zeker belangrijk dat kinderen leren en ontwikkelen. Daarbij hoort ook het leren van hun fouten, met soms ook consequenties zoals diskwalificaties door te vroeg te duiken of een hand aantikken”

5 Ervaring in de wedstrijdpraktijk

Kernboodschap

In de praktijk zijn veel uitgangspunten van de visie zichtbaar. Tegelijkertijd worden lange wachttijden, onduidelijke regels, onvoldoende passend aanbod en verlies van wedstrijdbeleving als knelpunten ervaren.

De praktijk wordt positiever beoordeeld dan de vertaling naar beleid, maar nog steeds niet overtuigend sterk. Sociale veiligheid, plezier, kind centraal en ruimte om fouten te maken scoren relatief goed. Passend aanbod en ontwikkeling/leren blijven achter.

Uitgangspunt in de praktijk	Positief	Neutraal	Negatief
Sociaal veilige sportomgeving	73%	23%	2%
Plezier	64%	25%	10%
Kind staat centraal	63%	25%	10%
Ruimte om fouten te maken	63%	24%	12%
Ontwikkeling en leren	49%	28%	21%
Passend aanbod voor verschillende niveaus	45%	27%	27%

Daarnaast is een belangrijke positieve uitkomst is dat trainers/coaches en officials sterk worden gewaardeerd. De bijdrage van trainers/coaches aan een positief sportklimaat wordt door 90% positief beoordeeld, de bijdrage van officials aan een kindvriendelijke wedstrijdgeving door 78%. De kritiek richt zich daarmee vooral op de structuur en kaders waarbinnen zij moeten werken, niet op hun inzet.

5.1 Wat draagt bij aan positieve wedstrijdbeleving?

Positieve wedstrijdbeleving ontstaat door een combinatie van pedagogische én sportieve elementen. Plezier, sfeer, aanmoediging en teamgevoel zijn belangrijk, maar persoonlijke records, tijden, beloning en herkenbare wedstrijdspanning worden bijna even vaak genoemd als positieve factoren.

Positieve factor	Duiding
Plezier, positieve sfeer en aanmoediging	Basisvoorwaarde voor jonge kinderen en laagdrempelige deelname.
Wedstrijdbeleving, prestatie, tijden, PR's en beloning	Worden ervaren als bron van motivatie en trots.
Samen, teamgevoel en clubgevoel	Versterkt binding aan vereniging en sport.
Positieve begeleiding door trainers/coaches en officials	De mens aan de badrand maakt een groot verschil.

5.2 Wat vraagt aandacht?

1. Ontbrekend of verzwakt wedstrijd karakter: tijden, uitslagen, medailles en competitie
2. Lange wedstrijddagen, wachttijden en volle programma's
3. Onduidelijkheid over regels, D23 en verschillen in uitvoering
4. Onvoldoende feedback en onduidelijkheid over fouten
5. Negatieve druk of gedrag van volwassenen langs de kant.

6 Aanvullende praktijktoets: kinderen en trainers

Kernboodschap

De aanvullende gesprekken bevestigen het hoofdbeeld: kinderen vinden wedstrijden vaak leuk, maar wedstrijdbeleving, tijden, PR's, winnen, medailles en samen zwemmen zijn belangrijke onderdelen van dat plezier. Trainers vragen vooral om balans, differentiatie, duidelijke feedback en behoud van herkenbare wedstrijd sport. Dit is goed om te

De aanvullende gesprekken zijn kleinschalig en verkennend. Ze zijn niet bedoeld om percentages uit de landelijke enquête te vervangen, maar geven wel extra duiding aan wat kinderen en trainers in de praktijk ervaren.

Kind interviews	Uitkomst
Aantal ingevulde kind interviews	69 antwoorden op de vraag of kinderen het leuk vonden
Algemene beleving	Gemiddeld 4,43 op een 5-puntsschaal, kinderen vinden wedstrijden overwegend leuk.
Wat kinderen leuk vinden	Zwemmen, PR's, racen, vrienden, gezelligheid, estafettes, tijden verbeteren en soms medailles winnen.
Wat minder leuk is	Lang wachten, vermoeidheid, geen medailles, moeilijke of onbekende slagen, spanning vooraf.
Iedereen krijgt iets	Gemiddeld 3,85 op een 5-puntsschaal, wordt vaak positief gewaardeerd.
Geen 1e/2e/3e plaats	Gemiddeld 2,23 op een 5-puntsschaal, dit wordt duidelijk wisselender en vaak kritisch ervaren.

Trainer interviews	Uitkomst
Aantal trainer interviews	14 bruikbare antwoorden verspreid over meerdere observatieformulieren
Bekendheid visie	Relatief hoog: gemiddeld 4,29 op een 5-puntsschaal.
Beoordeling visie	Gemiddeld 3,29, trainers zijn niet tegen de visie, maar duidelijk genuanceerd.
Aansluiting reglementswijzigingen bij visie	Gemiddeld 3,08, verdeeld beeld.
Ervaring huidige regels in praktijk	Gemiddeld 3,00, neutraal tot kritisch.
Terugkerende signalen	Meer differentiatie, herkenbaar wedstrijd karakter, feedback op fouten, duidelijker regels en voorzichtig omgaan met funnummers.

De kinderinterviews laten zien dat plezier en competitie niet tegenover elkaar hoeven te staan. Kinderen noemen zowel gezelligheid en samen zwemmen als PR's, racen, winnen en medailles. Sommige kinderen vinden het prettig dat iedereen iets krijgt, andere kinderen missen juist de herkenning van 1e, 2e en 3e plaatsen. Dit bevestigt de noodzaak om verschillende motivaties binnen de doelgroep serieus te nemen.

De trainer gesprekken versterken vooral het beeld dat de uitvoering om balans vraagt. Trainers willen jonge kinderen beschermen tegen onnodige druk, maar vinden ook dat kinderen moeten leren van fouten, succes moeten kunnen ervaren en voldoende uitdaging moeten houden. Ook wordt genoemd dat sommige funonderdelen of alternatieve afstanden niet vanzelf aansluiten bij de trainingspraktijk of wedstrijdbeleving.

7 Doorontwikkeling en implementatie

Kernboodschap

De doorontwikkeling vraagt zowel inhoudelijke aanpassing als procesmatige verbetering. Het veld wil duidelijker zien wat met signalen gebeurt, welke keuzes worden gemaakt en waarom.

Bij de vragen over doorontwikkeling komt opnieuw dezelfde rode draad terug: herkenbaar wedstrijd karakter herstellen of versterken, betere communicatie en betrokkenheid, passend aanbod voor verschillende niveaus, kortere en praktischere formats en verbetering rond regels, fouten, feedback en diskwalificaties.

Verbeterlijn	Waarom dit belangrijk is
Herkenbaar wedstrijd karakter	Zorgt voor motivatie, trots, doelen, persoonlijke verbetering en sportieve herkenbaarheid.
Passend aanbod naar niveau en ontwikkeling	Voorkomt dat beginners worden overvraagd en gevorderde kinderen onvoldoende worden uitgedaagd.
Duidelijke regels en feedback	Maakt leren van fouten mogelijk en voorkomt willekeur in uitvoering.
Kortere en praktischere formats	Verbeterd de beleving van jonge kinderen en verlaagt belasting voor vrijwilligers.
Communicatie en betrokkenheid	Vergroot begrip, vertrouwen en uitvoerbaarheid in het veld.

8 Conclusie

Aan de hand van de enquêtes, interviews en panelgesprekken kunnen de volgende conclusies getrokken worden:

1. De jeugdsportvisie wordt fundamenteel gedragen. Plezier, sociale veiligheid, positieve begeleiding en ruimte om fouten te maken zijn breed geaccepteerde uitgangspunten.
2. De belangrijkste spanning zit in de vertaling naar wedstrijdswemmen. Competitie, tijden, persoonlijke verbetering, winnen en verliezen, regels en feedback worden door veel respondenten gezien als onderdelen van ontwikkeling en motivatie.
3. Passend aanbod voor verschillende niveaus is een terugkerend knelpunt. Eén format past onvoldoende bij starters, gevorderden, fanatieke zwemmers en kinderen die vooral recreatief of sociaal gemotiveerd zijn.
4. De discussie over diskwalificaties gaat vooral over feedback en leren. Er is behoefte aan een pedagogisch systeem dat fouten zichtbaar maakt zonder kinderen onnodig te ontmoedigen.
5. De uitvoering in de praktijk bevat veel positieve elementen. Trainers/coaches en officials worden sterk gewaardeerd, de opgave zit vooral in de wedstrijdstructuur, richtlijnen en ondersteuning.
6. Communicatie, duidelijkheid en betrokkenheid zijn noodzakelijke voorwaarden voor draagvlak. Inhoudelijk verdedigbaar beleid kan alsnog weerstand oproepen wanneer het proces onvoldoende zichtbaar of gezamenlijk wordt ervaren.

9 Advies

De belangrijkste aanbeveling is om de pedagogische koers vast te houden, maar de vertaling naar wedstrijdswemmen concreter, scherper en praktischer te maken. Om dit daadwerkelijk te realiseren zijn de twee onderstaande punten van belang:

Zorg dat ontwikkeling centraal staat

Bij kinderen staat ontwikkeling centraal, waarbij leren omgaan met winnen, verliezen, regels, fouten en persoonlijke verbetering onderdeel is van het leerproces.

Behoud herkenbaar van wedstrijdbeleving

Naast de ontwikkeling die centraal staat, blijft zwemmen tijdens de wedstrijd wel wedstrijdswemmen. Kinderen moeten herkennen dat een wedstrijd anders is dan een training.

Om deze twee belangrijke aandachtspunten te concretiseren zijn er vijf actiepunten om in de praktijk te brengen:

Actiepunt 1: Zorg voor passend aanbod

Ontwikkel wedstrijdroutes voor verschillende groepen: instappers, beginnende zwemmers, gevorderde jeugd, fanatieke zwemmers en talentvolle kinderen.

Actiepunt 2: Verduidelijk reglement

Een koppeling maken tussen de regels en de achterliggende pedagogische gedachten zorgt voor een betere uitleg. Hier gaan we ons de komende tijd op richten met behulp van toolkits voor de doelgroep trainers, ouders en officials.

Actiepunt 3: Ontwikkel concrete wedstrijdformats

Voor het seizoen 2026-2027 zijn de bepalingen voor het onder 12 circuit herschreven. Hier zijn kleine aanpassingen aan gedaan ten opzichte van het seizoen 2025-2026. De uitdaging is om concrete wedstrijdformats uit te schrijven waar je als vereniging direct mee aan de slag kunt in de praktijk.

Actiepunt 4: Investeer in trainers, officials en oudercommunicatie

Een algemene boodschap is onvoldoende. We gaan aan de slag met doelgerichte communicatiemiddelen die dezelfde kernboodschap uitstralen, maar aansluiten bij de vragen van elke groep. Zo willen ouders weten wat het betekent voor hun kind. Trainers en coaches hebben handvaten nodig voor begeleiding en uitleg. Terwijl de official juist op zoek is naar kader voor het toepassen van het reglement.

Actiepunt 5: Organiseer zichtbare betrokkenheid bij de doorontwikkeling

Uit de enquête blijkt een lage ervaren betrokkenheid. Dit vraagt om actie, op het gebied van jeugdsport, maar zeker ook in het algemeen.

Behoud de sterke punten

Het plezier, de positieve sfeer, de laagdrempeligheid en ruimte om fouten te maken zijn veel genoemde positieve elementen die behouden moeten blijven. De focus bij de doorontwikkeling ligt op de verbetering tussen het pedagogisch klimaat en herkenbare wedstrijdsport.

10 Slotbeschouwing

De evaluatie laat geen simpel voor-of-tegenbeeld zien. De zwemwereld onderschrijft veel waarden achter de jeugdsportvisie, maar vraagt om een betere vertaling naar herkenbare, duidelijke en uitvoerbare wedstrijdssport. Dat is een waardevol signaal. Het biedt ruimte om de koers vast te houden, maar wel scherper en praktischer te maken.

Voor MT en bestuur is de belangrijkste keuze daarom niet of de jeugdsportvisie moet worden losgelaten, maar hoe de KNZB deze visie geloofwaardiger verbindt met de realiteit van wedstrijdswemmen. Voor de taakgroep ligt de opdracht vooral in concrete bijsturing: wedstrijd karakter beter borgen, regels duidelijker maken, passend aanbod uitwerken, formats vereenvoudigen en het veld zichtbaarder betrekken bij de volgende stap.

De doorontwikkeling moet voortborduren op wat al goed gaat in het veld en tegelijk de zorgen over competitie, regels, niveauverschillen en uitvoerbaarheid serieus nemen. Dat is de beste basis voor draagvlak en voor een jeugd wedstrijdstructuur die zowel kindgericht als sportief herkenbaar is.